

Euroopan unionin osarahoittama

EVIPA - Ennakoiden uudistuva viherrakentaminen ja taimitarhatuotanto

Pohjois-Pohjanmaalla

Hankkeen aikataulu 5/2025–4/2027

Hankkeen julkinen tiivistelmä

Hanke vastaa Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevien viher- ja ympäristörakentamisen ja taimitarhatuotannon pk-yrityksien liiketoiminnan uudistumisen tarpeeseen toimintaympäristön muuttuessa. Toimintaympäristön muutoksen kansallisia ajureita ovat uudistuva rakentamislaki (751/2023), asetus fosforia sisältävien lannoitevalmisteiden ja lannan käytöstä (64/2023) sekä Rakennusteollisuus ry:n vuonna 2023 julkaisema biodiversiteettitiekartta. Toimintaympäristön EU tason muutosajureita ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, sen osana kestävän rahoituksen järjestelmä eli EU-taksonomia, EU:n biodiversiteettistrategia, EU:n tavoitteet fosforin kestävästä käytöstä sekä EU:n digitaali-strategia.

Uuden rakentamislain myötä Suomen ympäristökeskus alkaa ylläpitämään rakennetun ympäristön tietojärjestelmää. Siirtymäaikana rakennus- ja alueidenkäyttösuunnitelmat muuttuvat digitaaliseen muotoon. Tämä nopeuttaa tietomallien käyttöönottoa rakennusalan eri sektoreilla. Viheralalla tietomallien käyttö on ollut vähäistä. Niiden käyttöönotto urakoinnissa vaatii toimintaprosessien uudistamista ja osaamisen päivittämistä.

Rakennusteollisuus ry on julkilausunut vuonna 2023 julkaistessaan rakennusalan biodiversiteettitiekartan, että Suomen rakennusalan tavoite on olla luontoposiitiivinen vuodesta 2030 alkaen. Moni kunta tähtää myös luontoposiitiivisuuteen. Suurilla kasvavilla kaupungeilla on omat kaupunkistrategiat ja -ohjelmat, jotka ovat samansuuntaisia Rakennusteollisuuden tiekartan kanssa, koska taustalla on EU tason biodiversiteettistrategia. Tilaajien ja rakennuttajien tarpeiden muutos kohti luontopohjaisia ratkaisuja luo suuren muutoksen viherrakennuksen ja taimitarhatuotannon toimialoille. Kokonaisuutena muutoksen nopeutta on vaikea tunnistaa ilman luotettavaa ennakkointitietoa, ja tähän hanke etsii ratkaisuja.

Useat muutosajurit ohjaa rakennustoimintaa vähähiiliseen suuntaan, joka näkyy lisääntyvänä vähähiilisten rakennuskoneiden vaateina. Siirtymä vähähiilisiin työmaakoneisiin ja kulkuneuvoihin etenee viherrakentamisessa hitaasti. Tällä hetkellä vain suuret alan yritykset ovat alkaneet investoida rakentamisen sähkökäyttöisiin isompiin koneisiin. Kuitenkin on tiedossa, kun EU taksonomian kestävän rahoituksen kriteerien mukainen rakentaminen alkaa, tulee se nopeuttamaan vähähiiliseen rakentamisen koneiden käyttöön. Hankkeessa etsitään ratkaisua murrosvaiheeseen pk-yritysten kilpailukykyyn näkökulmasta. Hankkeessa rakennetaan kumppanuuksia urakoitsijoiden ja konetoimittajien/-vuokraajien kanssa. Tällä valmistaudutaan siihen, että toimialan pk-yritykset pystyvät vastaamaan hiilineutraaliustavoitteisiin rakentamisessa.

Luontopositiivisen rakentamisen tavoitteiden toteuttamiseksi rakentamisessa pitää mm. lisätä luonnonkasvien käyttöä, luontopohjaisia ratkaisuja mm. hulevesien käsittelyssä ja kaupunkitilojen viilentämisessä. Tavoitteena on rakennettavien viheralueiden luonnon monimuotoisuuden ja ekologisuuden lisääminen. Nämä muutokset luovat valtavan kysynnän kasvun kotimaisten luonnonkasvilajien taimitarhatuotteita kohtaan. Vastaavasti muuttuva rakentamisen trendi vähentää nyt valtaosana tuotettavien jalostettujen kasvilajien käyttöä. Muutostarve taimitarhatuotannon tuotevalikoimaan on merkittävä. Viherrakentajille muuttuva kasvilajisto luo epävarmuutta materiaalin saatavuudesta. Nykyinen viherrakentamisessa käytettävä kasvilajisto pohjaa pitkälti jalostettujen puutarhalajienlisäykseen ja kasvatukseen. Luonnonlajien kasvattaminen on vähäistä. Nyt edessä oleva rakennusteollisuuden systeeminen muutos luontopositiiviseksi edellyttää kotimaisen taimitarhatuotannon liiketoiminnan uudistumista. Asetettuja tavoitteita ei voinykyisellä tuotannolla toteuttaa. Tuotannon tulee uudistua vastaamaan muuttuvaan markkinaan.

Toimintaympäristön muuttuessa paljon ja nopeasti ennakointitietoa on saatava yritysten liiketoiminnansuunnittelua varten. Viherrakentamiseen kohdentuvia muutosodotuksia koskevaa ennakointitietoa ei nykyisellään ole olemassa eikä toimialoilla tapoja tuottaa sitä. Lisääntyvä avoin data, digitaaliset järjestelmät ja tekoälyn kehitys antavat uudenlaisen mahdollisuuden kehittää ennakointitiedon tuottamista toimialayhdistyksissä pk-yritysten hyödynnettäväksi. Ennakointidataa on saatava yritysten taloudellisten riskien välttämiseksi ja oikea-aikaisen palvelu-, tuotanto- ja liiketoimintamuutosten tekemiseksi rakennusmarkkinoiden ja julkisen viherrakentamisen toimivuuden, pk-yritysten toimintaedellytysten ja kilpailukyyn turvaamiseksi. Koko toimialaa koskevia muutoksia lähdetään hankkeessa selvittämään pienemmän otannan avulla, jossa Pohjois-Pohjanmaan yritykset toimivat kehittämistyön tarvitsemana aitona toiminta-alustana.

Toimintaympäristön muutokset luovat paljon uuden osaamisen tarpeita. Muutoksen jalkauttamiseksi pk-yrityksiin on uudet osaamistarpeet tunnistettava. Osaamistarpeiden tunnistamisen avulla yritykset pystyvät suunnittelemaan henkilöstö- ja täydennyskoulutustaan ennakkoivasti ja/tai hankkia uutta osaamista yritykseen.

Hanke on jaettu viiteen työpakettiin:

- työpaketti 1: Ennakointitiedon tuottaminen
- työpaketti 2: Rakentamisen asiakirjojen käsittelyn ja dokumentoinnin digitalisoinnin edistäminen
- työpaketti 3: Vähähiilisen rakennustyömaan edistäminen
- työpaketti 4: Kotimaisten luonnonkasvien tuotannon lisääminen
- työpaketti 5: Osaamistarpeiden tunnistaminen.

Työpaketti 1 tavoitteena on selvittää ja testata toimintamalleja tuottaa toimialan tarvitsemaa ennakointitietoa. Tavoitteena on luoda uusia, pysyviä, avoimeen dataan pohjautuvia ennakointitiedon keräämistapoja, joita mukana olevat toimialayhdistykset pystyvät hankkeen jälkeen jalkauttamaan valtakunnalliselle tasolle.

Työpaketti 2 tavoitteena on saada maakunnan pk-yrityksille valmius siirtyä käyttämään rakennetun ympäristön suunnitelmia digitaalisessa muodossa. Tavoitteena on, että yritykset tietävät, kuinka rakennusaikainen dokumentointi voidaan toteuttaa digitaalisesti. Tavoitteena on, että maakunnan pk-yrityksien ymmärrys digitalisoinnin etenemisestä kasvaa niin, että ne ryhtyvät muutoksen vaatimiin kehittämistoimiin yrityksissään.

Työpaketti 3 tavoitteena on, että toimialan Pohjois-Pohjanmaan pk-yritykset pystyvät säilyttämään kilpailukykyänsä tehtävien konekumppanuuksien turvin, ja osallistumaan vähähiilisen työmaan kriteerien mukaisiin tarjouskilpailuihin jo siirtymävaiheessa, jolloin omaan uusien vaatimusten mukaiseen konekantaan ei ole vielä investoitu. Tavoitteena on vähentää yritysten taloudellista riskiä, kun koneinvestointien ajoitusta voidaan suunnitella joustavasti markkinakysynnän edetessä.

Työpaketti 4 tavoitteena on edesauttaa kansallista tavoitetta kohti luontopositiivista rakentamista. Tavoitteen toteuttamiseksi rakentamisessa lisätään luonnonkasvien käyttöä, joka tulee muuttamaan kotimaisten luonnonkasvien taimien ja siementen kysynnän moninkertaiseksi nykyisestä. Vastaavasti muuttuva rakennustapa vähentää nyt valtaosin käytettävien jalostettujen kasvilajien käyttöä. Muutostarve taimitarhatuotannon tuotevalikoimaan on merkittävä. Viherrakentajille muuttuva lajisto luo epävarmuutta

materiaalin saatavuudesta. Koska kansallisena tavoitteena on jatkossa entistä enemmän myös palauttaa ja eheyttää luontoa rakennettavilla alueilla, on tärkeää, että istutuksissa käytettävien kasvien lisäyslähteenä käytetään paikallisia kasvilajeja ja luonnossa esiintyvää perimää. Tavoitteena on, että taimitarhaviilijät pystyvät ennakkointitietoa käyttäen tekemään viljelysuunnitelmia ja tuotannonmuutoksia niin, että alueelliseen luonnonkasvien kysynnän kasvuun pystytään vastaamaan oikea-aikaisesti sekä lajistollisesti ja määrällisesti oikein. Tavoitteena on, että siirtymä luonnonkasvien tuotannon lisääminen pystytään toteuttamaan ilman suurta taloudellista riskiä.

Työpaketti 5 tavoitteena on tunnistaa hankkeen sisältämien toimintaympäristön muutosten tuomat osaamistarpeet yrityksissä.

Tällä hetkellä hankkeen toimialojen yrityksillä ei ole käytettävissään ennakkointitietoa, jonka avulla suunnitella ja muuttaa yrityksen tuotantoa ennakkoivasti. Taimistoyritykset lisäävät kasvilajeja ja tuotantomääriä pohjautuen lähivuosien tilaushistoriaan. Viherrakentajat näkevät muutoksen tarjouspyyntövaiheessa suunnitelmasisällöistä. Luotettavan ennakkointitiedon tuottamisen lisäarvo olisi merkittävä.

Toimintaympäristön muuttuessa paljon ja nopeasti ennakkointitieto loisi yrityksille mahdollisuuden ennakoiden uudistaa liiketoimintaansa, jolloin ne pystyisivät vastaamaan uudenlaiseen kysyntään oikea-aikaisesti. Jos ennakkointitietoa onnistuttaisiin tulevaisuudessa keräämään tekoälyn avulla avointa dataa hyödyntäen, pystyisi toimialojen yritykset osaltaan tarjoamaan rakennussektorin uusia tuotteita. Tämä vähentäisi huomattavasti yritysten riskiä ja nopeuttaisi kansallisten tavoitteiden saavuttamista.

Asetus fosforia sisältävien lannoitevalmisteiden ja lannan käytöstä edellyttää fosforin käytön kirjaamista siirtymäajan jälkeen. Viher- ja ympäristörakentamisessa käytettävän fosforin tiedostonpitovelvoite on toimialalle uusi tehtävä. Taimistoja koskee puutarhatalouden tiedostonpitosäädökset.

Uusia tarpeita ovat rakennusteollisuuden ja isompien kaupunkien strategioiden tavoitteita vastaavasti luontopohjaisten rakentamisen ratkaisujen lisääntyminen, jalostetun kasvilajiston käytön vähentäminen ja luonnonlajiston käytön lisääminen. Hanke edistää näiden tavoitteiden täyttämistä aluksi Pohjois-Pohjanmaalla ja pitkällä aikavälillä valtakunnallisesti.

LISÄTIEDOT

Tuomo Vainikainen

projektipäällikkö

tuomo.vainikainen@vyra.fi

044 244 4384

<https://www.linkedin.com/in/tuomo-vainikainen-b45a35293/>